

Staniszewski, Andrzej

Sesja naukowa "Społeczne uwarunkowania instytucjonalne życia literackiego"

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 2, 335-337

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Andrzej Staniszewski

SESJA NAUKOWA „SPOŁECZNE UWARUNKOWANIA INSTYTUCJONALNE ŻYCIA LITERACKIEGO”

W dniach 24—26 listopada 1977 roku odbyła się w Olsztynie zorganizowana przez Instytut Badań Literackich PAN w Warszawie i Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Olsztynie ogólnopolska sesja naukowa poświęcona „Społecznym uwarunkowaniom instytucjonalnym życia literackiego”. Było to tradycyjne coroczne spotkanie ośrodków naukowych z całego kraju, realizujących problem węzłowy w grupie tematycznej IX — życie literackie.

Bogaty trzydniowy program sesji (24 referaty) potwierdził to, co od kilku lat obserwujemy w dziedzinie badań nad życiem literackim, że do pełnej nobilitacji tej dyscypliny, traktowanej często wymiennie z „socjologią literatury” i „kulturą literacką” jeszcze daleko. Sesja dowiodła przede wszystkim braku integracji poszczególnych zespołów badawczych, wprawdzie realizujących podobny program, ale bazujących na odmiennym materiale dowodowym. Uwidoczniła się wyraźna różnica w wystąpieniach prof. Stefana Żółkiewskiego i jego współpracowników z Instytutu Badań Literackich, referatach przeteoretyzowanych, obracających się w kręgu bogatej literatury specjalistycznej (głównie zachodniej), a np. przedstawicielami Instytutu Książki i Czytelnictwa z Warszawy, rozpatrujących złożoną problematykę procesów komunikacji i odbioru literackiego w konkretnych warunkach rzeczywistości i historii polskiej. Wystąpienia badaczy z pozostałych ośrodków akademickich: Krakowa, Wrocławia i Olsztyna potwierdziły ten rozrzut metodologiczny i tematyczny.

W pierwszym dniu wygłoszono następujące referaty: Stefan Żółkiewski — Instytut Badań Literackich — *Uwagi o badaniu funkcjonowania kultury literackiej*; Marian Stepień — Uniwersytet Jagielloński — *Badanie życia literackiego jako krytyka współczesnej kultury literackiej* (z powodu nieobecności prelegenta referat został przedstawiony przez prof. Żółkiewskiego), Maryla Hopfinger — Instytut Badań Literackich — *Komunikacja filmowa lat XX i XXX-tych w Polsce wobec tradycji kultury literackiej*; Janusz Lalewicz — Instytut Badań Literackich — *Społeczny kontekst faktu literackiego i funkcje literatury*; Krzysztof Dmitruk — Instytut Badań Literackich — *Komunikacja literacka a instytucja publiczności*. Te wyróżniające się wystąpienia zasygnalizowały ciekawe zjawiska, mianowicie potwierdziły, jak daleko posunęły się badania nad socjologią przekazu i jego uwarunkowaniem w konkretnych środowiskach od czasu, gdy prof. Żółkiewski jako pierwszy w Polsce zapoczątkował tego typu zainteresowania socjologiczno-historyczno-literackie. W drugim i trzecim dniu sesji wygłoszono referaty, których wartość naukowa polegała

głównie na tym, że pokazywały metodologię badań życia literackiego i komunikacji literackiej, opisywały poetykę odbioru, którą możemy doraźnie wykozystać bez względu na uwarunkowania terytorialne. Wystąpienia te możemy pogrupować według określonych zagadnień tematycznych.

— zainteresowania i poziom czytelników (Janusz Ankudowicz — Instytut Książki i Czytelnictwa, Biblioteka Narodowa — *Teoretyczne i metodologiczne problemy empirycznych badań czytelnictwa*; Andrzej Robert Zieliński — Instytut Książki i Czytelnictwa, Biblioteka Narodowa — *Z badań nad kompetencjami czytelnictwami odbiorców*; Marek Zaleski — Instytut Badań Literackich — *O awangardowym fakcie literackim*).

— cezura czasowa i wyraźnie zarysowane środowisko (Janusz Kostecki — Instytut Książki i Czytelnictwa, Biblioteka Narodowa — *Charakterystyka wybranych społecznych sytuacji komunikacji czytelnictwa w polskiej kulturze czytelnictwej II połowy XX wieku*; Stanisław Siekierski — Instytut Książki i Czytelnictwa, Biblioteka Narodowa — *Funkcja zakładu pracy w kształtowaniu uczestnictwa kulturalnego młodzieży ze szczególnym uwzględnieniem książki. Na przykładzie zakładów pracy aglomeracji warszawskiej*; Witold Adamiec — Instytut Książki i Czytelnictwa, Biblioteka Narodowa — *Warunki upowszechnienia czytelnictwa na wsi międzywojennej przez kółka rolnicze i związki młodzieży w świetle pamiętników*; Jerzy Pilch — Uniwersytet Jagielloński — *Problemy metodologiczne badania życia literackiego okresu konspiracji w czasie II wojny światowej*).

— terytorialne zróżnicowanie tematyki (Edward Polanowski — Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie — *Problematyka badań nad życiem literackim ośrodków prowincjonalnych*; Tadeusz Zienkiewicz — Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie — *Prasa Mazur (1842—1939) w procesie komunikacji literackiej. Z zagadnień polityki literackiej pism*; Janina Szymańska — Uniwersytet Warszawski — *Kultura i literatura dla ludu. Na podstawie materiałów zebranych do „Kroniki życia literackiego Warszawy w 1880”*).

— tematyka szkolna i uniwersytecka (Władysław Dynak, Aleksander Wit Labuda — Uniwersytet Wrocławski — *Szkolna kultura literacka w okresie zaborów. Rozważania źródłoznawcze*; Władysław Dynak — Uniwersytet Wrocławski — *Świadectwa i reguły odbioru w szkolnej lekturze literackiej. Na materiale tzw. „bryków” z lat 1897—1939*; Jan Polakowski, Zenon Uryga — Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie — *Problemy metodologiczne dydaktycznych badań nad komunikacją literacką*).

— gatunki literackie, specyficzne inicjatywy wydawnicze, periodyki (Jan Karwowski — Instytut Książki i Czytelnictwa, Biblioteka Narodowa — *Z badań nad rzeczywistymi funkcjami społecznymi serii wydawniczej „Druga wojna światowa”. Zarys koncepcji*; Eugeniusz Kloc — Instytut Książki i Czytelnictwa, Biblioteka Narodowa — *Style czytania odbiorców współczesnej polskiej powieści kryminalnej*; Oskar Stanisław Czarnik — Instytut Badań Literackich — *Proza artystyczna a prasa codzienna. Uwagi historyczne i rozważania o metodzie badań*; Piotr Kowalski — Uniwersytet Wrocławski — *Migdy historycznością a „romanssem”*; Magdalena Lubelska — Uniwersytet Jagielloński — *Sposoby lektury „Generała Barcza”*; Zbigniew Bauer — Uniwersytet Jagielloński — *Treści ideowo-kulturalne w magazynie ilustrowanym. Niektóre zagadnienia metodologii badania*.)

Sesja olsztyńska wykazała niezbicie, że jeszcze chyba nigdy badania czytelnicze nie stały tak blisko nauki o literaturze, socjologii, psychologii, nauki o książce. Wspólny przedmiot badań oraz możliwość odwołań teoretycznych i metodologicznych zbliżają te dziedziny. Była to prezentacja stanu badań nad współczesnym życiem literackim, także w odniesieniu do tzw. regionu, prowincji. Wiele instruktywnego materiału, przydatnego do dalszych badań nad historią kultury i sztuki poszczególnych rejonów Polski wnieśli szczególnie wystąpienia Janiny Szymańskiej, Jerzego Pilcha, Edwarda Polanowskiego i Tadeusza Zienkiewicza. Wskazywano na ogromną rolę prasy w konkretnych warunkach rzeczywistości polskiej bez względu na lokalne bariery administracyjne, językowe czy religijne. Prowincja czy region (powstały na sesji kontrowersje co do pojęcia ośrodka prowincjonalnego czy regionalnego) dostarcza interesującego materiału do rozważań nad typologią odbioru, uwarunkowanego splotem sytuacji życiowych, stopniem rozwoju świadomości, punktem odniesienia do wartości nadrzędnych. Gruntowne przebadanie historii prasy na obszarach leżących poza metropolią jest warunkiem stworzenia pełnego obrazu życia literackiego z pozycji czytelnika.

Zapowiedziano, że wybrane referaty ukazą się drukiem w „Pamiętniku Literackim”.